

ЉИЉАНА БУРБИЋ

ОГЛЕД
ДАЛМАТИНСКОГ БИЉА
И ДРУГИ ПРЕДЕЛИ

МАТИЦА СРПСКА

ЉИЉАНА БУРБИЋ

ОГЛЕД
ДАЛМАТИНСКОГ БИЉА
И ДРУГИ ПРЕДЕЛИ

МАТИЦА СРПСКА

ОГЛЕД ДАЛМАТИНСКОГ БИЉА

*„Са овим моделом могуће је неограничено
измишљати биљке, које иако не постоје ипак
би могле постојати.“*

J. W. Goethe
Die Metamorphose der Pflanzen

I

У Огледу даалматинског биља пише
Роберт Висиани — Шибенчанин године 1826.
О роду и врсти извориштима
И саставу тла овога оперваженог
Водом боје ултрамарин местимично непрозирном

У наших биљака корен је трајан
Изданци углавном голи
Једноструко и двоструко распарени
Iris illugica по зидовима и клисурама
Васцеле Далмације
А смиље сасвим обично по брдима
Гажено ногом товара и Влаја
Мириса осебујна и пријемчива местимично
неразумљива

Што се *Seseli tomentosum* тиче
Видео сам је у падованском врту
Живу самониклу и култивирану

II

Божје дрвце опћенито
Уз Свети уџ илити Бискупово зеље
Удовичица кудрава напирлитана
По забранима кармеличанских самостана

А на гробљима *Punica granatum*
Двосполан цветући орнаменталан и лековит
Буја на осами под утицајем пуне светлости
У цветном невестинском руху
Проведе и стотину дана
Пре него се преметне у шипак

Тврдокорном својом вањштином
Придоноси цинобер окер мат подлози
Самостанских пејзажа попадалих попут прхути
По присојним странама Биокова

III

Јадрански Циклади све до Палагруже
Окићени бором на Пеутингеровој карти
Ту и тамо у ретком склопу
По брдашцима од садре сиге и шалдама

Pinus i Abies maritima
Загледан светац у св. Андрију
Мало свинут у струку
Са приметним знацима опадања
Зеленог му игличастог власишта

Кад услед помањкања сокова
Престане свако вегетирање
Лучи се (ипак) густа борова смола
Жута ћилибарска предсмртна
Госпина бистра сузица
На старачким намрешканим грудима

IV

Ловор ловорика у варијететима
Laurus nobilis пресветли
Стабла растресита тиме и крхка
(Сивкастог доста хладног тона)
Са истакнутом жилом срчаницом

Обиље агониае laurii
Смишљено распоређено по рубовима
Суптропских макија далматинских увала
Испртава вазда променљиви хабитус
Плавичастих сенки из којих навире напетост
Семитска грчка илирска

Уље од ловора ловорац
На саставцима Ракове обратнице
Струјање мириса као трансформација
Благости у двадесет непојамних честица
Отуда светлост

V

Кадуља правоверна и аутохтона
Salvia officinalis бела дивља
И кадуљица мала мирисна
Лагано длакава листова при врху назубљених

За пасјих жета подно Мосора
Из ужарених пукотина дана
Цеди се тешка битуменова смола
Капље споро и неодлучно
Кадуљина отужна душица

Мирис о којем он (Висиани)
Најзаслужнији далматински биљар
Остави неколико записа
Преводећи дуго и стрпљиво
Речитост цветне ложе
На заборављени језик присности

VI

На платнима Благовести (у реткој прилици)
Под анђеоском паском сиенске умбре
Биљна заоставштина Старога света
Оличена у изврсном примерку
Cupressus sempervirens ваздазеленог чемпреса

Још круни врх трокута
У којему лица анђела и Марије
Творе основицу до чије разине не допире
Меланхолично дејство гљивице рода *Melancoliales*

Потоња историја болести
Оних који вечно тугују
Бележи све ређе скупине сјајномрких воштаница
Што дрхтаво избивају на граници
Између одсутности и препознавања

VII

Ароматична слика смрти
Јединствена у свом жанру
Припада нестанку оног гласовитог Дукљанина
Што се једини међу цезарима
Тихо и неприметно
Преточио у тратинчице на обали Јадра

Бледоружичаста боја крунице
Bellis perennis отада се ћути
По кртој мудрости Диоклецијана Далматинца
Сина писара веома ниска рода
Што својом руком засади по Салони зелење
Одрекавши се царства код Никомедије

VIII

Балсамично својство пелина
Разоткрива тајновити поступак
Којим ултравиолетно исијавање
Улази у састав неких старих мелема

Као у оном писму природословне разлике
По којему *Artemisia pontica* и *maritima*
Делују попут трпкога вина
Лечећи пошаст и огњицу
Повереника земље далматинске

Пелин римски велики и женски
Веродостојношћу својих пустенастих латица
Присаједињује убоги крас
(Моје горко цвиће)
И мирисну спознају боли
Дичнога ми пријатеља Николе Томазеа

С тобом сам свагда и посвуда

IX

Знаменита природословка
Maria Cattani Selevam — Сплићанка
Славне 1812. године реши
Да биљка у њеном живљењу
Добије прво и одлучујуће место

Из ове одлуке проистекло је неколико
Веома важних природословних запажања
Између осталог име биљке
Lilium Cattanie Visiani

Сам назив не упућује на љубавна снатрења
Marie Cattani Selevam — Сплићанке
Тек можда мирис биљке притајен и благ
Кад се усред зиме насмеши
Понеки ведар и врло тихи дан

X

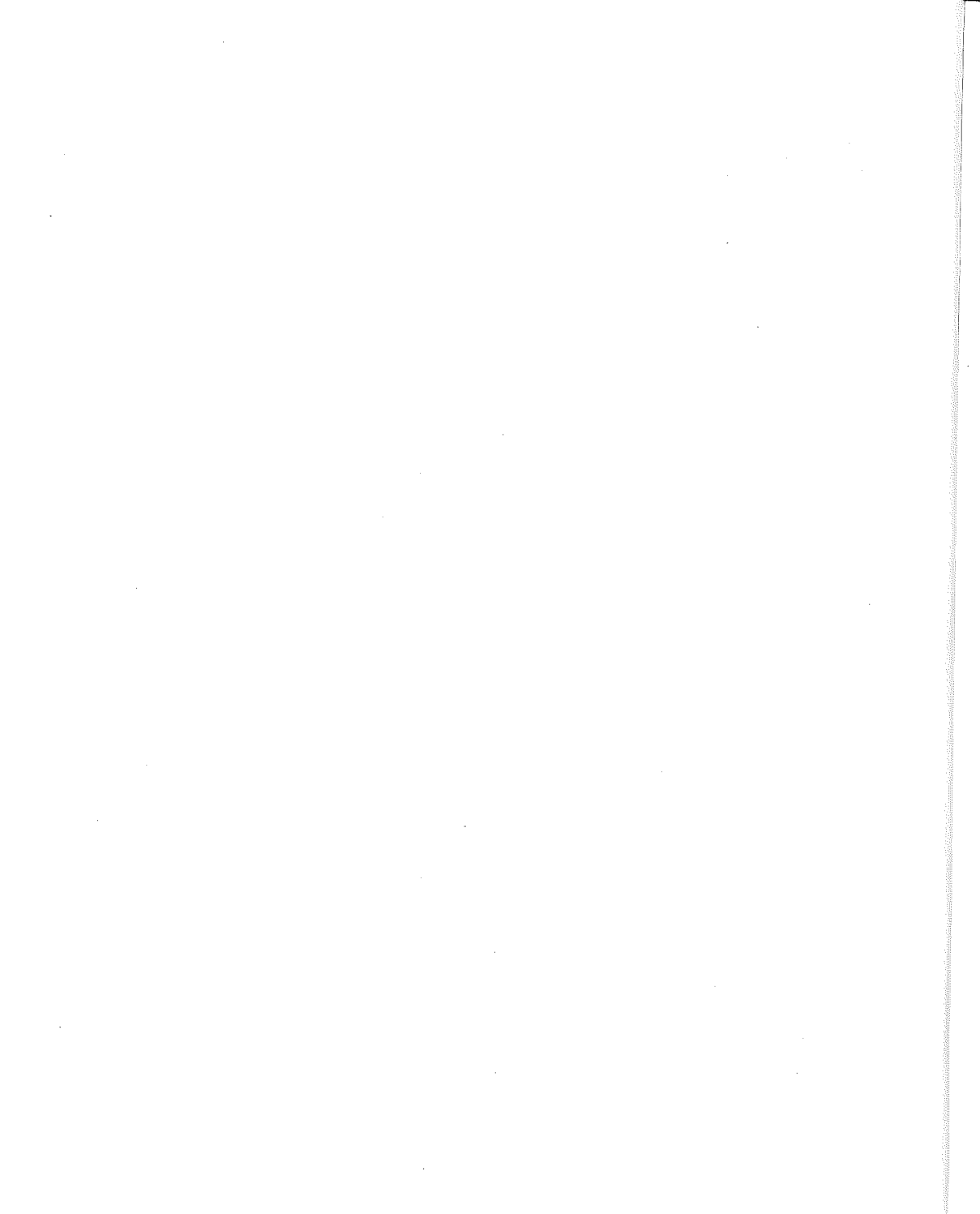
Хладна и одмерена помисао
На влажна јутра у Падови
На ваљаност избора
Парној и непарној страни
Живуће природе

Chlorophyllos sanctus
У светлу божје промисли
О превођењу невидљивог у видљиво

И коначно о зеленој боји
Флориног скута
Варљивог и неподесног
За описе извесних стања срца

Оних о којима његова проницљивост
(Роберта Висианија — Шибенчанина)
Не остави читљивих трагова
Слутећи недовољено:
Мртви се језици могу делити
Само простом деобом

ЗЕЛЕНИ КОНТИНЕНТ

ЗЕЛЕНИ КОНТИНЕНТ

Онај што га синоћ сретох
Јутрос намаза трепавице терпентином
Сан му одлепрша у виду два црна колибрија
Зелени континент разли се по соби
Између лончића млека и црног хлеба
И ја надох себе
Згурену у цвету биљке-месојдерке
Грабежљиво спремну на скок

ПРИСНОСТ

Има покрета који претакањем
У дубоке посуде
Пристају на неподесности
Ове или оне врсте
Присност тек тада поприми
Простосрдачност земљаних облика
И бива чедна тишина
У предворјима европских катедрала

ОДАНОСТ

Сигурно пристани на оперативне захвате
Једна рука мени друга теби
Под принудом и бушење небеске капе
У замену за савршену структуру
Челичног сврла

Са леве стране у сусрет
Танкој стабљици босиока
Оданост се открива као природан став
У опхођењу према сопственом срцу

ПЕЈЗАЖ ПОСЛЕ БИТКЕ

Толико заборављених предела
У међућелијским просторима
Гелери и шрапнели
Расути красуљци
По модрикастим превојима

Толико озона
Што се ко блудничин сунцобран
Распрскава над слепим
Бронхијалним путевима

ЗА НЕЛИ ЦОУБЕРТ-ТИВАТ

Како дуго већ препознајем
Прекрасни ожиљак
У јеврејском осмеху
Нели Цоуберт из Јоханесбурга

Обале слућених мора
У чезнутљивој кривини
Њеног корнволског потиљка

И ону прозрачну руку
Што се као светионик окреће југу
У варљивим мирисима овог поднебља
Ка Рту добре наде

У ХОТЕЛУ Б КАТЕГОРИЈЕ

У ноћи опточеној гирландама
Тако заносно смешној
У њеној галактичкој преузвишености
Њише се мокар пешкир
На благом поветарцу
Пребачен преко кржљавог рамена Лао Цеа
У хотелу Б категорије

СЛОБОДНЕ МЕДИТАЦИЈЕ

Слободне медитације поводом
Стола на који наслањам лактове
Сваког боговетног дана
И пиљим у његову смећу извесност
Притајена у дослуху са
Атомским језгром лаковане иверице
Смешна у свом покушају
Да се додворим вечности

СЛАГАЛИЦА

по Силвији Плат

Опет сам те раставила
Колико пута заиста
Колико пута увила у фолију
Преповила протурила кроз машину
За поновно обликовање штанцовање

Опет гуљење до голе коже
Оно просто неиздржљиво
Растакање епидерме
Пуцање по ивицама
И праслика твог вечног полустања
(Увек непаран број коцкица)
Осовљује се на своје ноге
Клима и клатари опет
Птичије канџице на мојој подлактици

То није више поступак
У који се можеш поуздати

Реанимација и метод уста на уста
Раздуваће пепео
И ко ће те онда саставити
Кошчицу по кошчицу

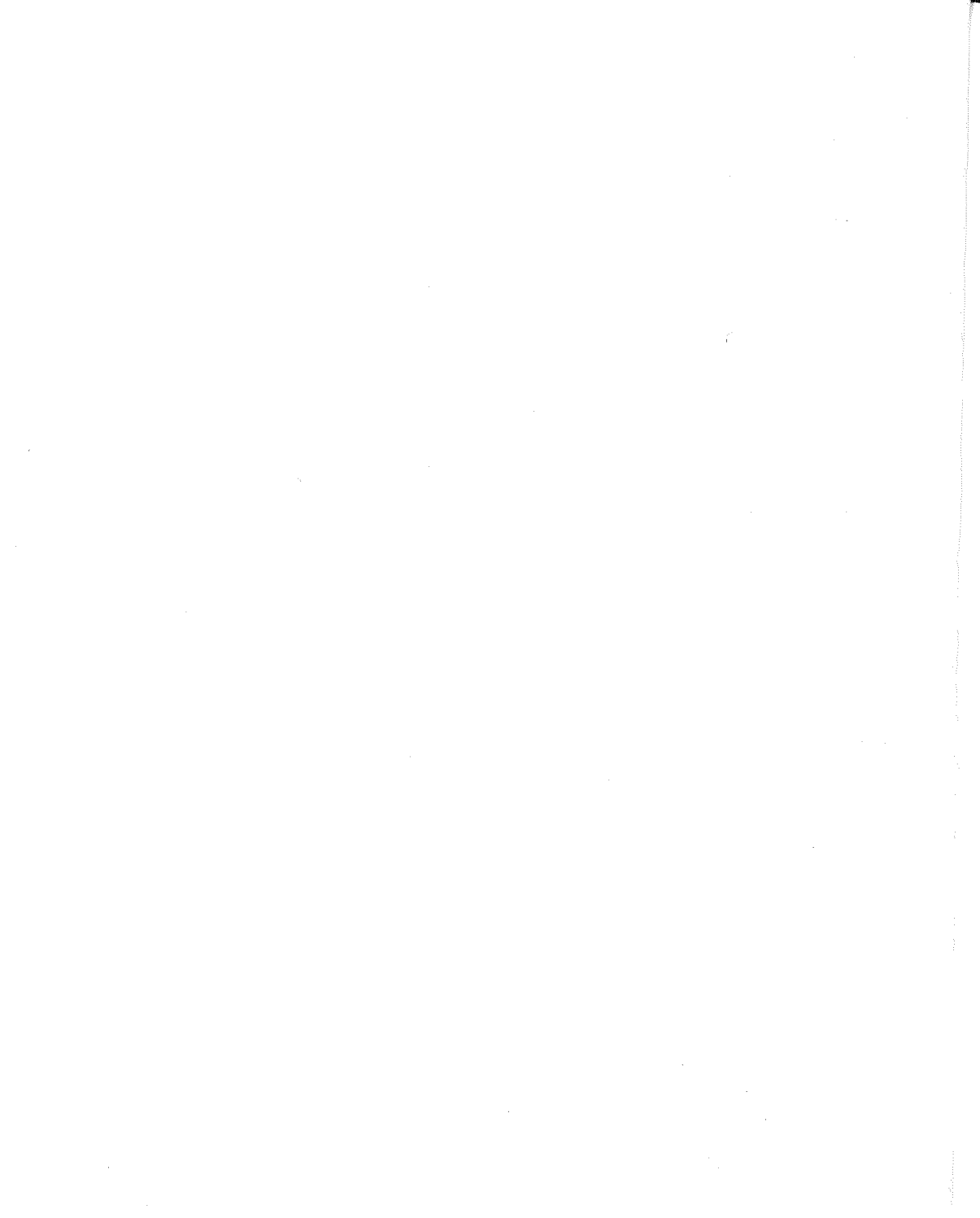
A LA CARTE

Прошлост и садашњост
У безукусном сендвичу
Којег ни листови салате
Не могу спасти од досаде
Лажна свежина
Оптимизам преливен мајонезом

Купиш мрвице из џепова
Са крагне Жане Арагонске
Остаци среће у наборима свиленог шала
Лепљиве куглице од француског теста
И окушане безвремености

ОСОБА

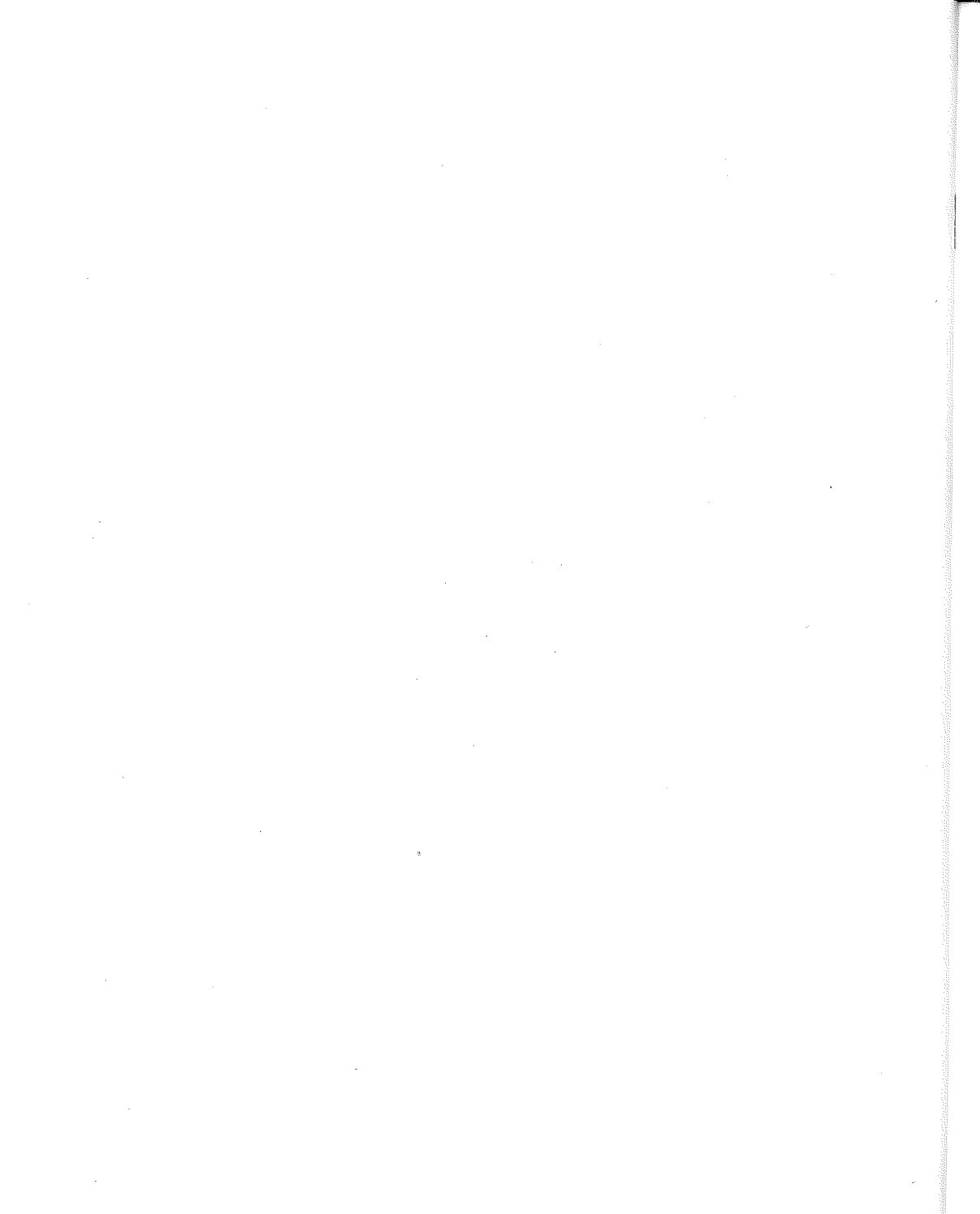
Понекад назовем себе телефоном, усред ноћи.
Особа која ми одговори с друге стране жице
има напукли глас великих глумаца прошлости.
Замишљам њене нафарбане очи и неутешно
плачем у слушалицу.

РАЗРЕБИВАЊЕ ОКОЛИНЕ

*„Ужас оног часа” рекао је краљ
„Никада, никада нећемо заборавити!”
„Заборавићеш” одговорила је краљица
„Ако не забележим!”*

Lewis Carroll
Through the Looking Glass

ПИТАЊЕ МЕТОДА

Рекла сам да се оспособим
Да се опробам да није све
У отвореном прозору у свет
У затвореној шкрињи прапочетка
Апуhow је у најмању руку несмотрено

Треба проверити дубину цепова
Дужину косе ноктију
Затим влажност терена
Присуство путоказа
Сигурносна стакла брава
Поклопаца затварача

Може се завирити у спортске дворане
Породилишта војне арсенале
Треба претрпети лоботомију
Електрични шок и неупоредиви чин рођења
Научити везивање језика у морнарски чвор

Рекла сам треба га ишчупати
Затиснути главо закопчати дугме на врату
Префарбати златотиске у прљавосмеђе
Претпоставити мишоловку гиљотини

ОБРАЗОВАЊЕ ГОВОРНИКА

Orator oratoribus

На полигону сажвакане масе

Себе прескаче благоглагољивог

У хлеб упада до појаса

Танку прећу распреда

О режиму исхране

И још неким пропратним појавама

Животописа васељене

Његова коначна порука

Обично има облик клина

Може се појести у једном

Или чак два залогаја

Клин још увек није чорба

УСЛОВНИ РЕФЛЕКСИ

Првокласна свест
О систему-срећи
И још неким ситницама
Заводљива као флипер
У главама градских двоножаца
Реакција Павловљевих паса
Овога пута на звук новца
Сва хранљивост таквих мисли
Не потпомаже размену материја
У празном желуцу
Варка од које се може направити
Омча бич за самокажњавање
Трајање је оно што одређује
Изглед и каквоћу предива
Хемија је зачувала кашу
Не може се ни појести ни бацити
Постали смо очигледно неуништиви
И то нас мрцвари

ОДБРАМБЕНИ МЕХАНИЗМИ

Одбрамбени механизми
Сулудо трептање очима
Зурење у часовник
Чешљање и зачешљавање
Цупкање на левој нози
Клатарење на десној
Увртање дугмета косе кравате
До бесвести и назад
Љубавни филмови у 10 изјутра
У биоскопу „Јадран“
Сркање кафе пушење
Ви на Мајорци ви у Паризу
Грицкање ноктију семенки оловке
И онда се ипак затварате у нуџник
Тамо је најсигурније
Можете спустити резу на вратима
И дуго пуштати воду
Ко вам шта може!

СВАКОДНЕВНО ИЗДАЈСТВО

Ова реч пуна трулежи
Што је изговарам трпељиво и упорно
Види ме изнутра
Као преврнуту утробу згаженог пса

Ова реч кроз чије звучно тело
(Као кад се изговори А а а . . .)
Пролази моја осредња људска судбина
Већ припитомљена и прокњижена

Безобзирно се увлачи у туђе уши
И поново излази
У праскавом даху туђих уста
Сасвим сјајна и сасвим чиста

ПРОСТА РАЧУНИЦА

Мој син броји
Мртве у последњем судару
Ту и ту

Затварам врата ормана
Затискујем уши
Испадају са свих страна
Слажу се у болници
18 и 15 и 29 у кухињи
Купатилу мртвачници

Мама ја добро рачунам

Закон асоцијације
Закон комутације
Шта мари
Чему штапићи јабуке и крушке
Важно је да се броји
Свим прстима обе руке

UNDERGROUND LIFE

Приказање као свест о смеху
Недодирљива слушна мембрана
Мрежаста небески покров
У полиетиленској футроли
Неподеривој за вечност

Простори у прастарим знацима постања
Од ребра до чеоне кости и натраг
Распротрти као рубље сиромаша
У нивоима АВС и осталих компанија

Наглуви притисак ногом до сиво-беле масе
Жубор ликвора виси над понором
О танкој жици слушног живца
Прилично присутан
Уколико се глувоћа не прогласи за ману срца

МОЈА НАЈБОЉА ПРИЈАТЕЉИЦА

Моја најбоља пријатељица
(Проклета била!)
Препричава живот
На путу тек одсањане стварности
Товари последње снове
На плећа недужних
У њена уста улазе крупни комади хлеба
Издази ситно млевено брашно

INTERPRETATION

Зар да будем она која ће
Штампати паклене машине
У неограниченом тиражу
А прогос
Књига и књижурина
Ждерача знања
И интерпретатора

интерпретатора забавних мелодија
На радију у подне
Изјутра уз буновног кондуктера
Са Браунингом (Selected poems)
На слепочници
На сточној пијаци
Goethe и Geshellshaft

Зар да плачем
Ослоњена на сапи изнурене кобиле
Бришћући слинави нос
Кабаницом за ратна
И друга камуфлирања
Кад сат куца тик поред срца

СУТРАШЊИЦА

У полутами твоје разговорљиве
твоје растегљиве
твоје многозначне
сутрашњице
Трупкање по поду наводи на знаке
Морзеоуе азбуке или заставице
у руци морнара
Видљивост смањена у условима
бескрајне магле
Ни црно ни бело ни напред ни назад
Само твоја разговорљива
твоја неуништива
сутрашњица
Плута по мору којем је свака пловидба страна

ОБРАТИ ПАЖЊУ НА РАЗЛИКЕ У ЦРНОМ

Суботња хирургија ума
Умешно имитира
И би дан први
И све остало што следи

Недељно трчкарање у будућност
Пуну кварљиве робе
Док откуцава слатко мећутим
Марија проговара
На Јосипова уста

Обрати пажњу на разлике у црном
Обрати пажњу на разлике у црном

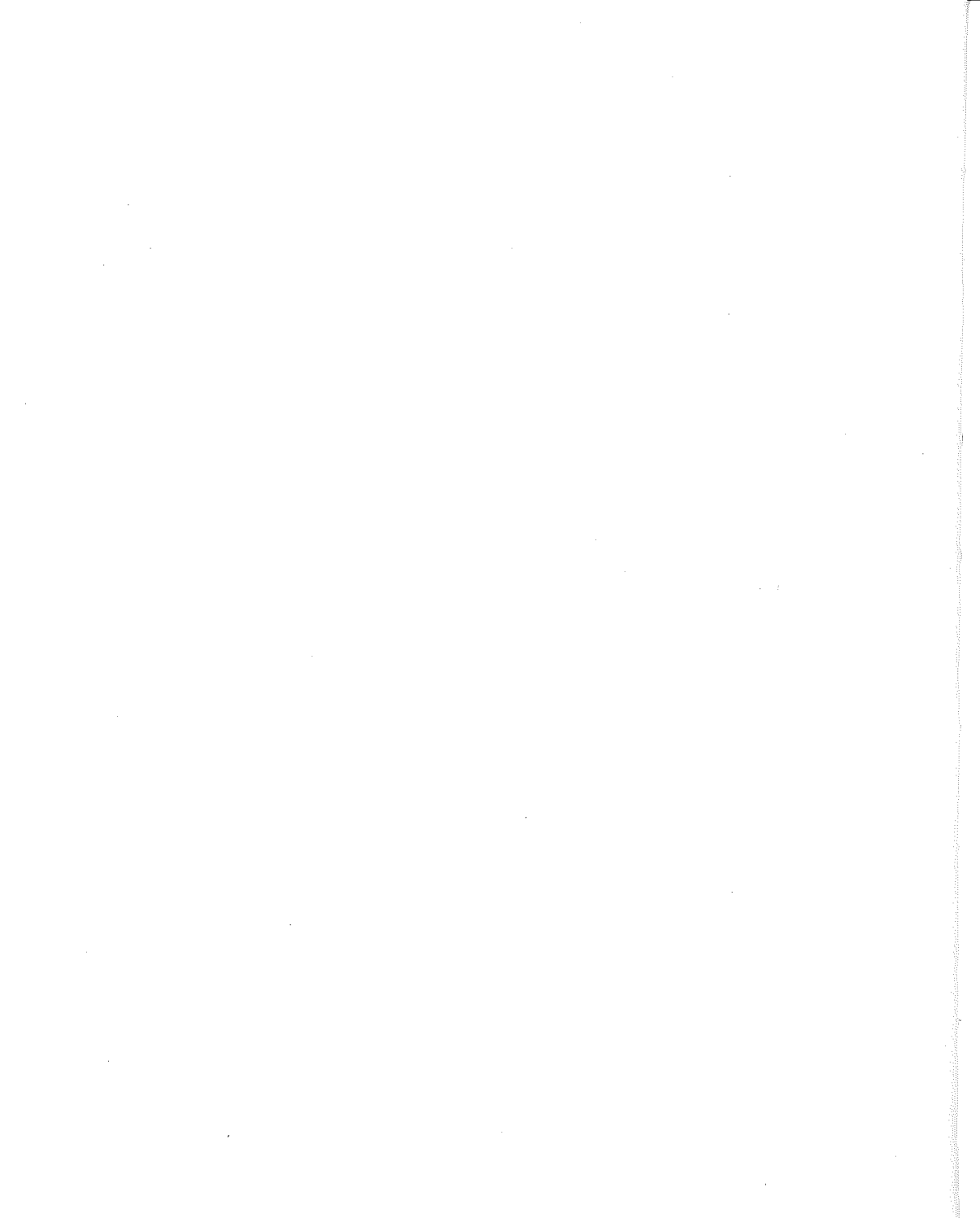
РАЗРЕБИВАЊЕ ОКОЛИНЕ

Разређивање околине
Зачуђујуће лак задатак за упућене

Лиштити се толико важних неважности
У складу са земљином тежом
Извршити коначан одабир ствари
Лица и покрета
Остало вратити трави богу мајци
(Нешто књигама)

Од остатака направити једног Вермера
Носити га у цепу као подсетник
Повремено правити мале белешке
Поводом светлости која избија из десног угла
И пада на раме млекарици из Делфта

NO MAN'S LAND

КРАСНО ЈЕ БИЛО НЕКАДА У АМСТЕРДАМУ

Красно је било некада
У Амстердаму
Пило се вино пушила Маријана

Красне су ми се магле
Вукле по џеповима
Од Хага до Утрехта
Постројени мали дечаџи
Чекали су свој час анатомије

Срце ми је тамо остало
У зеленим локвама Ројдалових слика
На мосту и сад вергл свира
Врте се врте кулиса
Напон од 220 волти тамо
И овде у грудима Халсовог старца
Што препуних уста продаје харингу
У бесцење

У Шевенингену у Шевенингену
И сад такав ветар дува
Никада га из косе изчешљати нећу

СКИЦА ЗА ЈЕДАН БЕРЛИН

Округло дно града
По којем газим опрезно
Као да је 1945.
Нема више сувишних људи
Ни једнооких жена
С цветом уместо уста

Димљиви Ринг праисторијско чудо
Сумњиво чистог врата
Оглашава се јетко
Сваких четврт сата

Опет је неко други ваздух следио
Остављајући несигуран прелаз
Преко сасушеног вида
Године прозе
Моја драга Ева
Претплаћена на Neue Mode
Кад трагови пресуше
Остаје магла да трује
Сваких четврт сата

Сребрна хаљина Берлина
Само је мука о врату
Обешена с много труда
А њих ускоро неће бити
Прогутаће их музеји и Бранденбуршка врата

Ни Криста ни Франц ни Барбара
Тако сићушни потомци Роландовог колена
У наборима од племенитог метала
Под истим небом
Спарушени ко биљке погнутих глава
Стрљиво у исти камен претачу
Суму свог неразумљивог постојања

Христа су поново разапели
Али на другој страни

ЛИПСАВА ДУГО ПОЉСКИ ГРАД ГДАЊСК

Липсава дуго
Пољски град Гдањск
На разгледници
Неког заборављеног лета
Умиру дуго куле
Извесног уображеног замка

На каменом прозору
Упљувак муве
Ко горда глава верне пањи
На Балтику жуто цвеће цвета
У кухињи издише
Камени пожар готске катедрале

RONDE DE CARROUSEL A ROMA

Via del fori imperiali потопљена у нагонском смећу
Смрдљивог века Хитлерове баштине
Еклектика наших сабеседника здружених у тоалетима бившег
царства

Два по два лицем ка зиду
Док се хистерична маса спрема на невиђена херојства
Свакодневног живљења напола задављена хељдом и маргарином

Убитачни индивидуални терор у брачним постељама
Предсказује свет као ринг
Делујући на хромозомску активност на начин сасвим
непредвидљив
Дегенеративне промене тиште потом мали мозак
Тек изниклих беба на падинама римских брежуљака
Изгажених ногама безумних Преторијанаца Црнокошуљаша
Маскираног зрнења демаскиране природе

Елем нико више не спава са звездом на челу кажу
Влага на прсима све мање личи на sangue pura
Високоумне тричарије и памет у малом прсту
Врте свој ronde de carrousel

У међувременима проналазе се системи за што ефикасније
мрцварење

Стаза на осамсто метара прелази се ко ништа
Без уобичајених хендикепа кардиоваскуларних експлозија

Безмерна мучнина наставља да путује
Трансконтиненталним жељезницама
Дуж болесне кичме Апенина и даље
Настављају се истовари на успутним станицама
Жвакање звоњава заваривање

Елем стеченим знањем о Галским ратовима и осталом
Добро уваљаним у куглицу гњецавог двојезичног хлеба
Може се још увек гађати глава недужног
Од дејства исте наведена сместа прецвета
Круњење латица је призор о којем једино можемо судити потом
У ноћи вечнога Рима и другде

ТРИГОНОМЕТРИЈА ЈЕ ПРАВА СТВАР

Тригонометрија је права ствар
У ово време које су Инке прескочиле
Назвавши га испричаном птицом

Гледано кроз прозаичне уши жртвене ламе
Оно личи на пресовани цвет над Атакамом
Из којег се повремено легу
Мали сребрни кондори од хиљаду тона носивости

ТА ТРИПОЛИТАНИЈА

Та Триполитанија
Проклетство језичког слога
У меком месу Африке
Не више од труна у оку Средоземља

Не више од пропасти
Што се са јужним ветром Сахаре
Слушта на заборављене градове Европе

И даље мора песком облажу путоказе
Северно и јужно од Африке
Почињу праве пустиње

ЕВРОПСКО ПРИКАЗАНИЈЕ

И онај на острвима
Одличан познавалац паса
Тако брз и сјајан
Једноруки ловац на ничијем
Ко Јован без Земље
Са трона свргнут
Гвозденој девици дариван за семе

Вешто вади срце механичком зецу
Европа скаче ко преплашена птица
У јединој шапи мрвога бога
На стази дугој 2000 година
У тениским патикама
Хајка се наставља

МОЛИТВА АЛФОНСИНЕ СТОРНИ

МОЛИТВА АЛФОНСИНЕ СТОРНИ АРГЕНТИНСКЕ
ПЕСНИКИЊЕ НЕСТАЛЕ 1938. У ВОДАМА
АТЛАНТСКОГ ОКЕАНА

Молим се теби у којој се настанило
Толико благомилости и изврности
Да то речју једва може исказати
Исхитрени језик оног заблуделог међу заблуделима
Што очи своје погуби по књигама високоумним
Не откривши откле и од кога
Имала је почетак душа твоја незасужњена

Све упирући зеницу свог оштроразабирућег ума
Не могаше открити чак ни начин
На који беху испреплетани каиши на твојим сандалама
А отисци њини у пустињском песку
Кушња су по којој све идући натрашке
Повраћа се човек ко корњача
У своје старо заборављено достојанство

Да могу да заспим у твом подножју
Међ твојим старозаветним словцима
Достатна себи колико папрат

И да испросим просветљење памети
Моју потиштеност моје слепило
Моју тугу и невољу моје ништа
Данас ко и јуче пред овим морем које ми
није брат

НАПОМЕНА О ПИСЦУ

Љиљана Бурџић рођена је 1946. године у Београду. Дипломирала на Филолошком факултету у Београду — група за општу књижевност. Поезију објављује од 1975. године у већини књижевних листова и часописа. Прву збирку песама *Шведска гимнастика* објавила је 1977. године у издању Књижевне омладине Србије — Београд. Ради у Народној библиотеци Србије у Београду на културно-просветним пословима.

САДРЖАЈ

ОГЛЕД ДАЛМАТИНСКОГ БИЉА

1. (У Огледу далматинског биља пише)	7
2. (Божје дрвце опћенито)	8
3. (Јадрански Циклади све до Палагруже)	9
4. (Ловор ловорика у варијететима)	10
5. (Кадуља правоверна и аутохтона)	11
6. (На платнима Благовести)	12
7. (Ароматична слика смрти)	13
8. (Балсамично својство пелина)	14
9. (Знаменита природословка)	15
10. (Хладна и одмерена помисао)	16

ЗЕЛЕНИ КОНТИНЕНТ

Зелени континент	19
Присност	20
Оданост	21
Пејзаж после битке	22
За Нели Цоуберт-Тиват	23
У хотелу Б категорије	24
Слободне медитације	25
Слагалица	26
А la carte	28
Особа	29

РАЗРЕБИВАЊЕ ОКОЛИНЕ

Питање метода	33
Образовање говорника	35

Условни рефлекси	36
Одбрамбени механизми	37
Свакодневно издајство	38
Проста рачуница	39
Underground life	40
Моја најбоља пријатељица	41
Interpretation	42
Сутрашњица	43
Обрати пажњу на разлике у црном	44
Разређивање околине	45

NO MAN'S LAND

Красно је било некада у Амстердаму	49
Скица за један Берлин	51
Липсава дуго пољски град Гдањск	53
Ronde de carrousel a Roma	54
Тригонометрија је права ствар	56
Та Триполитанија	57
Европско приказаније	58

МОЛИТВА АЛФОНСИНЕ СТОРНИ

Молитва Алфонсине Сторни аргентинске песникиње нестале 1938. у водама Атлантског океана	61
Напомена о писцу	63